

M A C H T E N S E K S

Voortplanting bij dieren is in de ogen van de mens puur functioneel. Het wordt vrijwel nooit geassocieerd met gedachten of dieren mogelijk ook nog iets hebben als een seksueel leven met daarbij behorende gedragsuitingen. Frans de Waal, gespecialiseerd primatoloog, heeft jarenlang gedragsonderzoek gedaan aan chimpansees en daarbij vastgesteld dat onze meest naaste

verwanten niets menselijks vreemd is. De Waal veroorzaakte in 1982 veel ophef met de publicatie van zijn boek 'Chimpanseepolitiek. Macht en seks bij mensapen'. Daarin beschrijft hij het sociale gedrag van de dieren en constateert dat in de apenmaatschappij dezelfde machtspeletjes worden opgevoerd als in de menselijke maatschappij. Er is sprake van intriges, manipulaties, coalities en veel andere gedragingen die slechts het bezit van een zo groot mogelijke macht tot doel hebben. Het enige verschil met mensen is dat apen dit gedrag openlijk ten toon spreiden. Bij de mens wordt het afgedekt. Terwijl de menselijke politicus zegt dat hij alles zal doen om de medemens te helpen en meer welvaart te bezorgen, laat de chimpanseelider aan zijn omgeving zien dat hij gewoon de baas wil zijn. In dat kader zegt non-verbale communicatie dan ook veel meer dan een redevoering en kan ik u aanraden om tijdens een politiek debat eens het geluid van de TV af te zetten.

Het streven naar macht concentreert zich bij de mannelijke apen vooral rondom seks en geweld, bij de vrouwelijke dieren vooral rond voedsel. Dit impliceert automatisch dat samenlevingen met een overschot aan mannen nogal gewelddadig kunnen zijn en als gevolg daarvan mogelijk ook niet het meest levensvatbaar. Een vergelijkend populatieonderzoek bij de Levendbarende hagedis toonde aan dat een populatie met een mannenoverschot van 80% in enkele jaren daalde van 73 naar 35 exemplaren, een even grote populatie met eenzelfde vrouwenoverschot groeide in dezelfde tijdspanne naar 118 individuen. Dit lijkt te pleiten voor samenlevingen met een vrouwenoverschot als men althans succesvol het nakomelingschap wil vergroten en versterken.

In deze context lijkt het belangrijk dat mannen selectief zijn met hun sperma. Hanen weten dit al lang. Doordat kippen promiscue zijn en er daarom veel kapers op de kust zijn, doseert de dominante haan zijn zaad. Hennen die attractief en sterk zijn (grote kam) en grotere eieren leggen krijgen bij de inseminatie meer spermacellen binnen dan hennen die laag in de pikorde staan. De haan is hiermee

verzekerd van een grotere bevruchtungskans en daardoor van een grotere overdracht van zijn eigen DNA op de volgende generatie.

Om de samenwerking te versterken (vooral van belang bij dieren die in kolonies leven) is het echter ook belangrijk dat sociale familiebanden stevig blijven en mannen en vrouwen dus lang bij elkaar blijven. Bij Grote hoefijzerneuzen wordt

dezelfde man vaak gedeeld door meerdere vrouwtjes binnen de kolonie, zelfs door familieleden. Machomannen kunnen zo jarenlang paren met zowel oma, moeder als dochter en daarmee een groot genetisch stempel drukken op de populatie. De vleermuizen voorkomen inteeltverschijnselen door bewust niet met hun eigen bloedverwanten te paren. Ook bij Kapucijnaapjes rust een taboe op incest en dat terwijl de kans daarop behoorlijk groot is omdat alle dochters bij de groep blijven en niet uitzwermen. De opperaap haalt zijn schade echter in door direct verantwoordelijk te zijn voor ongeveer 80% van de nakomelingen van de niet verwante dieren.

Hebben vrouwen dan geen invloed op hun nakomelingschap? Jawel, maar op een iets subtielere wijze. Kokmeeuwenmoeders ondersteunen hun mannelijk nageslacht niet alleen met grotere voedselreserves in grotere eieren, maar ook door de eieren testosteron mee te geven. Eenzelfde tactiek volgt de hyenamoder, die tijdens de zwangerschap een hoge hormoonspiegel aan androgene hormonen opbouwt. Hoe hoger de status van het vrouwtje, hoe hoger de testosteronconcentratie. Zowel zonen als dochters van alfavrouwtjes komen zo sterker ter wereld en hebben door het prenatale hormoonshot een voorsprong op soortgenoten van dezelfde groep.

Macht en seks gaan dus bij veel hogere organismen samen. Maar passen in dat beeld ook die 5 tot 45 % (afhankelijk van de definitie) hyperseksuele menselijke mannen die tot een vroegtijdige ejaculatie komen, vaak tot ergernis van hun partner? Vanuit de lijn van dit verhaal zouden het deze politieke zwaargewichten en echte macho's moeten zijn die in staat zijn veel vrouwen in korte tijd te bevruchten. De praktijk lijkt daarmee niet in overeenstemming. En inderdaad, een onderzoek aan ratten heeft uitgewezen dat het verschijnsel de wetten van de populatiegenetica volgt en niet gerelateerd is aan sterkte of macht. "Het ligt dus écht niet aan jou schat!"

A. LENDERS